तत्र चैष्यानि चूर्णानि ब्रूमो विल्वमिताम्रता।
काकुची चाथ दहनः पिचुमर्दो हरीतकी॥
धात्री रात्रिश्च मञ्जिष्ठा मरिचं नागरं कणा।
यवानी सैन्धवं मुस्तं त्वगेला नागकेशरम्॥
पर्पटः पत्रकं बालसुधीरं चन्दनं तथा।
गोक्षुरस्य च बीजानि कर्चूरो रक्तचन्दनम्॥
पृथक् पलार्द्धमानानां चूर्णमेषामिह क्षिपेत्।
पलमात्रमिदं प्रातः समश्नीयाज्जलेन हि॥
नाशयेदवशेषोऽयं कुष्ठानि निखिलान्यपि।
वातरक्तानि सर्वाणि सर्वाण्यर्शांसि सेवितः॥
व्यायाममातपं वह्निमम्लं मांसं दधि स्त्रियम्।
तैलाभ्यङ्गं तथाभ्रानं नरो भल्लातके त्यजेत्॥"

इति अन्यतभल्लातकावलेहः॥ * ॥

"निम्बं गोपाकृष्णा कट्वी त्रायन्ती त्रिफला घनम्।
पर्पटावल्गुजानन्ता वचा खदिरचन्दनम्॥
पाठा शुण्ठी शटी भार्गी वासा भूनिम्बवत्सकम्।
श्यामेन्द्रवारुणी मूर्वा विडङ्गेन्द्रयवानलम्॥
हस्तिपर्णोऽन्दता द्रेका पटोलरजनीद्वयम्।
कणारग्वधसप्ताह्वजलवेतोघटाफलम्॥
मञ्जिष्ठा लाङ्गली रास्ना नक्तमालं पुनर्नवा।
दन्ती विजयसारश्च भृङ्गराजकुरण्टकम्॥
अङ्कोठकश्च ग्राखोटं द्विपलांशं पृथक् पृथक्।
यक्षीयात्तानि सर्वाणि जलद्रोणे पचेच्छनैः॥
अष्टमांशावशेषन्तु कषायमवतारयेत्।
विधाय वाससा पूतं स्थापयेद्भाजने दृढे॥
भल्लातकसहस्राणि चिप्त्वा चौण्यमलोऽम्भसि।
पचेदष्टावशेषन्तु कषायमवतारयेत्॥
तच्च वस्त्रेण संशोध्य द्वौ कषायौ विमिश्रयेत्।
गुडस्य च तुलां दत्त्वा लेहवत् साधु साधयेत्॥
भल्लातकसहस्राणि तच्च बीजानि निःक्षिपेत्।
त्रिकटुः त्रिफला मुस्तं विडङ्गं चक्रकं तथा॥
चन्दनं सैन्धवं कुष्ठं दीप्यकश्च पलं पलम्।
सौगन्ध्यर्थं क्षिपेत्तत्र चातुर्जातं पलं पृथक्॥
महाभल्लातको ह्येष महादेवेन भाषितः।
प्राणिनां हितकामाय जयेच्छीघ्रं प्रयोजितः॥
श्वित्रमौदुम्बरं दद्रुत्वग्जिह्वं सकाकणम्।
पुष्करीकच्च चर्माख्यं विस्फोटं रक्तमण्डलम्॥
कण्डूं कपालकं कुष्ठं पामानश्च विपादिकाम्।
वातरक्तं षडर्शांसि पाण्डुरोगं व्रणक्लमौ॥
रक्तपित्तमुदावर्तकासश्वासं भगन्दरम्।
सदाभ्यासेन पलितमामवातं सुदुस्तरम्॥
निर्व्यलयस्तु कथितो विहाराहारमैथुनैः।
कुरुते परमां कान्तिं प्रदीप्तं जठरानलम्॥
अनुपानं प्रयोक्तव्यं छिन्नातोयं पयोऽथवा।
भोजने तु सदा त्याज्यमुष्णमम्लं विशेषतः॥"

गोपा श्वेत साउ इति लोके। यत आह निघण्टः।

"सारिवा सारदा स्फोटा गोपकन्या प्रतानिका।"

तद्वाचको गोपीशब्दश्च यत आह। गोपी श्यामा सारिवा स्यादनन्तोत्पलसारिवा इत्यमरः॥ गोपाङ्गना गोपवल्ली लताञ्जा काष्ठसारिवेति मदनपालः॥ अरुणा अतीसः। अवल्गुजः सोमराजी। अनन्ता दुरालभा। चन्दनं श्वेतम्। भार्गी अलामे कण्टकारीमूलम्। श्यामा क्षमा साउ। हस्तिकर्णः हथिकण। द्रेका वका इति। सप्ताह्वः छतिवन्। क्षण्यवेत्रः जलवेतसः। उच्चटाफलं आरक्तगुञ्जाफलम्। कुरण्टकः कटसरैया। दीप्यकः इति यवानी। महाभल्लातकः॥

"मञ्जिष्ठा त्रिफला तिक्ता वचा दारु निशाद्वता।
निम्बश्चैषां कृतः क्वाथः सर्वकुष्ठानि नाशयेत्॥"

इति लघुमञ्जिष्ठादिक्वाथः॥ * ॥

"मञ्जिष्ठा वाकुची चक्रमर्द्दश्च पिचुमर्द्दकम्।
हरीतकी हरिद्रा च धात्री वासा शतावरी॥
बला नागबला यष्टीमधुकं चुरकोपि च।
पटोलस्य जतोशीरं गुडूची रक्तचन्दनम्॥
मञ्जिष्ठादिरयं क्वाथः कुष्ठानां नाशनः परः।
वातरक्तस्य संघर्षो कण्डूमण्डलखण्डनः॥"

इति मध्यममञ्जिष्ठादिक्वाथः॥ * ॥

"मञ्जिष्ठा कुटजान्दता घनवचा शुण्ठी हरिद्रा द्वयं
क्षुद्रारिष्टपटोलकुष्ठकटुका भार्गी विडङ्गाधिकम्।
मूर्वा दारु कलिङ्गभृङ्गमगधा त्रायन्ति पाठा वरी
गायत्री त्रिफला किरातकमहानिम्बा सनारग्वधम्॥
श्यामा वल्गुजचन्दनं वरयकं दन्ती कणा घोषकं
वासा पर्पटसारिवा प्रतिविषानन्ता विशाला जलम्।
मञ्जिष्ठादिरयं कषायविधिना नित्यं पुमान् यः पिबेत्
त्वग्दोषा क्षचिरेण यान्ति विलयं कुष्ठानि चाष्टादश॥
नाशं गच्छति वातरक्तमखिलं गच्छन्ति रक्तामया
वीसर्पश्च भृशं यतो नयनजा रोगाः प्रशाम्यन्ति च॥"

अरिष्टः निम्बः। कलिङ्गः इन्द्रयवः। भृङ्गं भृङ्गरा। वरी शतावरी। गायत्री खदिरः। असनः विजयसारः। श्यामा प्रियङ्गुः। चन्दनमत्र रक्तं ग्राह्यम्। सारिवा साउ। अनन्ता दुरालभा। विशाला इन्द्रवारुणी इति। जलं नेत्रवाला। इदन्मञ्जिष्ठादिक्वाथः॥

"मरिचं चित्रता मुस्ता हरितालं मनःशिला।
देवदारु हरिद्रे द्वे मांसी कुष्ठं सचन्दनम्॥
विशाला करवीरश्च चीरमर्कस्तहङ्गवम्।
गोमयस्य रसं कुर्यात् प्रत्येकं कर्षसम्मितम्॥
विषस्यार्द्धपलं देयं तैलं प्रस्थमितं कटु।
पचेच्चतुर्गुणे नीरे गोमूत्रे द्विगुणे तथा॥
मरिचाद्यमिदं तैलमभ्यङ्गात् कुष्ठनाशनम्।
एतस्याभ्यङ्गतः श्वित्रं विवर्णं तत्क्षणाद्भवेत्॥
तैलमेतज्जयेत् कण्डूं पामां सिध्मं विचर्चिकाम्।
पुष्करीकं तथा दद्रुं भूयतां नित्यसेविनाम्॥"

इति लघुमरिचाद्यं तैलम्॥ * ॥

"मरिचं चित्रता दन्ती चीरमार्कं शुक्लद्रवः।
देवदारु हरिद्रे द्वे मांसी कुष्ठं सचन्दनम्॥
विशाला करवीरश्च हरितालं मनःशिला।
चित्रकं लाङ्गली मुस्ता विडङ्गं चक्रमर्द्दकः॥
शिरीषः कुटजो निम्बः सप्तपर्णोऽन्दता क्षुद्री।
सज्जाको नक्तमालश्च खदिरो वाकुची वचा॥
ज्योतिष्मती च पलिका विषं द्विपलिकं भवेत्।
आर्द्रकं कटुतैलस्य गोमूत्रश्च चतुर्गुणम्॥
मृत्पात्रे लोहपात्रे च शनैर्मृद्वग्निना पचेत्।
मरिचाद्यमिदं तैलं महद्भुनिभिरीरितम्॥
भिषगेतेन तैलेन म्रक्षयेत् कौष्ठिकान् व्रणान्।
पामाविचर्चिकादद्रुकण्डूविस्फोटकानि च॥
वलयः पलितं श्यामा नीलं वाङ्गं तथैव च।
अभ्यङ्गेन प्रणश्यन्ति सौकुमार्यञ्च जायते॥
प्रथमे वयसि स्त्रीणां यासां नस्यं प्रदीयते।
तासामपि जरां प्राप्य न स्यातां स्खलितौ स्तनौ॥
वलीवर्द्दस्तुरङ्गो वा गजो वा वायुपीडितः।
त्रिभिरभ्यङ्गने रम्यं भवेन्मारुतविक्रमः॥"

ज्योतिष्मती मालकङ्गुणीति लोके। इति महामरिचाद्यतैलम्॥ * ॥

"तालकस्य तु पत्राणि यस्य सन्ति पृथक् पृथक्।
अभ्रकस्येव तद्ग्राह्यं हरितालं चिकित्सकैः॥
पुनर्नवायाः स्वरसे तालकं तद्विमर्द्दयेत्।
दिनमेकं ततस्तस्मिन् घनत्वं गमिते सति॥
कुर्वीत चक्रिकां तान्तु शोषयेत् सम्यगातपे।
पुनर्नवासमस्ताङ्गक्वाथैः स्थाली गजावधि॥
पूरयेच्च ततः क्वाथं द्रढयेत् पीडनेन हि।
क्वाथस्योपरि तां दद्यात् तालकस्य तु चक्रिकाम्॥
तत आच्छादनं दत्त्वा मुद्रां कृत्वा विशोषयेत्।
स्थालीं पुङ्गां निधायाग्निमन्दं ज्वालयेद्भिषक्॥
निरन्तरमहोरात्रं पचकं तेन सिध्यति।
स्वाङ्गशीतं समुद्धार्य यक्षीयाम्रसमुत्तमम्॥
तालकेश्वरनामायमुक्तो गुञ्जामितो रसः।
गुडूच्यादिकषायेण गदानेषान् विनाशयेत्॥
अष्टादशापि कुष्ठानि वातरक्तं तथोद्धतम्।
पिरङ्गदेशजं रोगं दुस्तरं च व्यपोहति॥
एतद्भेषजसेवी तु लवणाम्ले विवर्जयेत्।
तथा कटुरसं वह्निमातपं दूरतस्त्यजेत्॥
लवणं यः परित्यक्तुं न शक्नोति कथञ्चन।
स तु सैन्धवमश्नीयात् मधुरोपरसो हि सः॥"

इति तालकेश्वरो रसः॥ * ॥

"तालताप्यशिलाक्षतं टङ्कणं सिन्धुसंयुतम्।
गन्धार्कौ द्विगुणौ कृताज्जम्बीराद्भिः प्रमर्द्दयेत्॥
षड्रात्रं पुटितं घोरा भूधरे सकलं त्विदम्।
षट्पदं द्विपलं ताम्रं लोहभस्म चतुष्पलम्॥